

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 «
 Helyben hához hozva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a héttől és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kérésekre visszaküldés
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Mult és jelen.

Irta Kresznerics Gy. Ferenc.

A hazaszeretet oltárán minden évben meggyújtjuk a kegyelet, az ünneplés fáklyáját, öröm ünnepet ülünk, lelkesedünk, hogy a rabigába görnyedt nemzet újból kiegyenesedett, hogy a magyar újból visszanyerte életképességét.

Az örömlüzek ma is ragyonak, ma is elmondogatjuk fohásként, csak nagy és boldog legyen az édes, szent haza, de csak mondogatjuk, kívánjuk; a tett helyett csak beszélünk, szónokolunk, a nyelv mozog, de cselekedni egyik sem siet el! lentében 1848 márczius idusával. Az akkori lelkesedés áthatotta a nemzeteket, a természetébredése, a lombfokasztó kikelet talpra állította a nemzetet százados tespedéséből, elalélt álmából fölébredt. A természet ma is fölébredt, a dermesztő fagyot fölváltotta az üde, rügy-, virágfakasztó tavasz, minden éled, de a nemzetre a tespedés átka feküdt.

Lássuk csak mennyiben váltak a nemzet hasznára a vér nélkül, csupán a lelkesedés mámorával kivivott márcziusi eszmék, márcziusi vívmányok?

Mit kívánt a magyar nemzet márczius idusán? Legyen béke, szabadság és egyetértés.

1. Kivánjuk a sajtószabadságot, a cenzura eltörlését.

2. Felelős minisztériumot Budapesten.

3. Évenkénti országgyűlést Budapesten.

4. Törvény előtti egyenlőséget, — polgári és vallási tekintetben.

5. Nemzeti őrsereget.

6. Közös teherviselést.

7. Az urbéri terhek megszüntetését.

8. Esküdtsekeket képviselőlet és egyenlőség alapján.

9. Nemzeti bankot.

10. A katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk.

11. A politikai statusfogyók bocsássanak szabadon.

12. Kivánjuk az Uniót Erdéllyel.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

A sajtó szabad, a cenzura nem működik, a gondolatok szárnyairól leszedték a bilincset, azok immár szabadon repülhetnek s vajjon mily haszon háramlott ebből a nemzetre? A sajtónak, különösen a napi sajtónak nagy része ma már nem a kultura fáklyája, hanem egyszerűen üzlet, ha az üzlet úgy kívánja büntetlenül lehet sárba tiporni a legszentebb eszméket, vallást, hazát, becsületet, hűséget.

A lapok telve vannak fajtalan élcek és kerítő hirdetésekkel; a nemzetet gon-

dolkodásában megrontja, erkölceiben pedig egyenesen megmételtyezi. Arany János írja: »Egészen más, ha egy Juvenol, Dante, Schakespeare, Goethe olykor műve teljességét azzal eszközli, hogy az erkölcsi rutat is bevonja festése körébe, más pedig, ha valaki csak azért szed össze sikamlós anekdotákat és élceket, mert az neki s gondolja — sok »férfi« olvasójának tetszik. Bátran hozzátehetjük, ma nemcsak a férfiaknak, hanem a gyöngéd nem egy részének is nagyon tetszik. Önkénytelenül vetődik föl a kérdés, hogy vajjon ily féktelenül szabados, erkölcstelen, fajtalan, a nemzetet régi hitében támadó sajtó szabadságáért küzdöttek a márcziusi hősök?!

Van felelős minisztérium és évenkénti országgyűlés Budapesten.

És boldog a magyar? Alkottatnak-e az országra nevezte üdvös törvények? Igen! csak az lehet törvény, mihez Ausztria beleegyezését adja! Emellett újból életre kelt az átkos visszavonás és széttegni készül »erős láncokat, miket Isten kéz alkotott: testvért testvérhez, nemzetet királyhoz kötő szeretet láncait.« (Jókai.)

Törvény előtt egyenlők vagyunk, úgy polgári, mint vallásos tekintetben, de mi haszon, ha törvényeink úgy vannak megalkotva, hogy a törvény segítségével egész

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Lehet-e nagyközönség igazán műértő?

Irta: Dr. Ferdényi Kálmán.

München, 1911. márc. 2.

A müncheni világhírű képtárban vagyok. Szerettem e kedves termeket, mert sokszor felüditettek már. Nincsen rá eset, hogy idegekkel, külföldiekkel ne találkoznék. S ez oly érdekes. Ime két idegen. Az egyik vaiahonnan Angolországból. Kurta lóden szoknyát visel, vastagtalpa cipellőt és fűs zubbonyt. Gyorsan elnyargal a képek előtt. A másik férfi. Idegesen szorongatja kezében kalauzát; cvikkerén keresztül barna szeméi élénken villognak. Nem bírja sokáig türellemmel, becsapja könyvét, nagyokat ásít és egykedvűen, unalommal nézegeti a gyönyörű képeket.

Nem értem. Nyargalászni, unatkozni és ásítani, mikor Tiepolo egéből szépséges cherubin fejek kacagnak le, Rubens képein pajzán, kövér, puffók hengerbuckáznak, bájos kis amorettek csokolóznak, mikor Rembrandt oly bizalmas és bensőséges tekintettel ajándékoz meg,

Amott Tiziannak egy fenséges festménye előtt áll valaki. Áll, áldogál... — nyitott szájjal; majdnem sóbálvánnyá változott. Ez egy új species. Végül magam is egy species vagyok, aki ahelyett, hogy képeket tanulmányoznék, a járókelőket, a képtárlátogatókat tanulmányozom.

Letelepedek egy ülőkére és gondolatokat kergetek. Előttém a kérdés: lehet-e a nagyközönség igazán műértő és műélvező? Vagy inkább divat neki a művészet és a képtár sem egyébb, mint színes stereoskop, a szemek ki-váncsiságának kielégítésére? Még ha így is volna, akkor sem itélnék el a nagyközönséget, mert ez a divat izlésének fejlesztésében, nemesítésében nagy szerepet játszik.

Az igazi műértéshez azonban jó izlés vajmi kevés. Hajlam, rátermettség, érzékeny intuitív lélek: mindez sem elég. S ilyenképpen a nagyközönség jóformán tanácstalanul áll a művészi alkotások előtt.

Figyelni, elemezni, összehasonlítani akar. Amde a részletek sokasága megzavarja figyelmét; itélete a színek és alakok különféleségében nem tud eligazodni. Hiszen nem ismeri a színek kölcsönhatásának titkát, a perspektiva

törvényeit, a lény szerepét és tulajdonságait, nem látja a technika bravurját.

Az igazi műélvezés, merem állítani éppen olyan nehéz és művészi valami, mint maga a műalkotás.

A művész lelke szíve mélyéből, a látományoknak, költői visióknak álmodozásba foszló csodás világából vetíti a vászonra képeit. Belelátni e képeknek lelkébe, kiérezni azoknak belső tartalmát és így közvetve belátni a teremtő művésznak tüzes, forrongó lelkébe, nem könnyű feladat.

Miként a buvár leszál a tenger mélyére és onnan hozza napfényre kincseit, úgy nekünk is mélyre kell ereszkednünk, hogy betekinthesünk a műalkotások rejtek világába. Minden képnek külön világa van. Azért sohase elégedjünk meg azzal a rövidke felirással és tartalmi kivonattal, ami a képek alatt fityeg. Sok népnek egyáltalában nem lehet nevet adni. Nagyon helyesen. A zeneművészetben is van trió, fantázia, melódia, szimfónia.

Ma is vitatkoznak fölötte, hogy mit is jelent tulajdonképpen Tiziannak fenséges festménye. »Az égi és földi szerelem.« Vaskos köteteket írnak Michelangelo műveinek tartal-

Meglepő kötéréjű.

Rendkívül kiadó.

Kitűnő és olcsó.

PORTLAND-

SCHAUMBURG-LIPPE herceg beremendi gyárából.

CEMENT

KONDOR DEZSŐ, Nagypiacz,

FÜCHSL-PALOTA, Telefon 969.

Cementcsövek, fedéllemez, elszigetelőlemez, aszfalt és cement munka. Mintákat ingyen küld.

falvakat lehet koldusbotra juttatni és földönfutóvá tenni.

Nemzeti őrsereg. Szabadságharcunk alatt volt, de ma nincs! És az ugynevezett közös hadseregben sem tudjuk kivívni, hogy nemzeti jogunk, nyelvünk, érdekünk respektálva legyen.

Esküdszéket kaptunk, de hogy mennyire felel meg a hozzá fűzött reményeknek, azt hiszem elegendő a közelmúltban lefolyt Haverda pörre utalnom.

Nemzeti bankra pedig várhatunk egyelőre 1917-ig, azután nyugodtan azontul is.

A márciusi kívánalmak többi pontjai részben teljesedtek, de a nemzetnek ezekhez fűzött reményei alig.

Mindazáltal nincs okunk kétségbeesni.

Ünnepeljünk csak kesergés nélkül, merítsünk lelkesedést a nagy idők nagy hőseinek példájából s tanuljunk tőlük önzetlenül fáradni, dolgozni és ha kell küzdeni Istenünkért és hazánkért.

A delegációk munkája. A hivatalos lap mai száma hozza a delegáció határozatainak királyi jóváhagyását. — Bécsből jelentik, hogy a »Wiener Zeitung« hasonlóképp publikálja a szentesített delegációs törvényeket.

Vizsgálat a mátiszkalkai manlátum ügyében. Ma délelőtt hirdette ki a Kuria az ítéletet Szalkay Sándor mátiszkalkai képviselő megtámadott mandátuma dolgában. A Kuria vizsgálatot rendelt el a petícióban foglalt esetekre és a vizsgálat lefolytatásával a debreceni ítélőtáblát bízta meg.

Politikai hírek.

A bankjavaslat a főrendiházban. Politikai körökben feltűnést keltett, hogy az osztrák-magyar bank szabadalmának meghosszabbításáról szóló törvényjavaslatot a képviselőház által történet elfogadás dacára a kormány a főrendiházban még eddig bizottsági tárgyalásra sem tűzte ki, holott törvényerőre emelésének sürgősségét a képviselőházi vita folyamán több ízben hangsúlyozta. Hir szerint a kormány eljárása abban leli magyarázatát, hogy a bankjavaslatot az osztrák Reischsrath még idáig el nem fogadta és így a mi kormányunk a javaslat kérdésében egyelőre várakozó álláspontra helyezkedik, hogy vajjon a Reichsrathban is minden módosítás nélkül fog-e keresztül menni a törvényjavaslat. Minthogy a kormány fenn akarja tartani a lehetőségét annak, hogy netalán az osztrákok részéről esz-közleendő módosításokkal érdemileg foglalkozhassék, mint beavatott forrásból közlik, a bankszabadalom meghosszabbításáról szóló törvényjavaslat nálunk a főrendiházban akkor kerül tárgyalásra, amikor azt a Reichsrath is elfogadta.

A kultuszminister Bécsben. Gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszter, mint Bécsből jelentik, tegnap reggel oda érkezett.

A magyar honosság megszerzése. Az osztrák belügyminiszterium értesítette az összes ausztriai politikai és közigazgatási hatóságokat, hogy oly állampolgárok elbocsátása

körül, akik a magyar honosságot kívánják megszerezni, ezentul az eddigi(ől) lényegesen eltérő eljárást kell követniök.

A magyar belügyminiszterium határozata szerint ezentul csak olyan osztrák családapák honosíthatók, akik feleségükkel s gyermekeikkel együtt lépnek a magyar állampolgárság kötelékébe. Ha tehát valaki olyan elbocsátólevéllel folyamodik a honosításért, a melyben családtagjai melleslével csak az ő neve szerepel, úgy semmi körülmények között se kaphatja meg a magyar állampolgárságot.

Kivételt képeznek az oiy esetek, mikor a gyermekek már mind nagykorúak, tehát szabad rendelkezési joggal bírnak s amikor a férj végérvényesen elvált volt a feleségtől. Az osztrák hatóságoknak tehát ezentul ily értelemben kell megtanítani a magyar állampolgárságra pályázókat s kiállítani az elbocsátó-leveleket.

A honvédelmi miniszter Bécsben. Hazai Samu honvédelmi miniszter ma délelőtt 10 órakor a külügyminisztériumba ment és ott hosszabb ideig tanácskozott báró Schönaich közös hadügyminiszterrel és Georgi osztrák honvédelmi miniszterrel. Hazai néhány napig marad Bécsben.

Tavaszi ujdonságaim
CIPŐ, KALAP
és uri divatcikkekben megérkeztek
REICHARD áruháza

máról. De ugyan ki magyarázhatja meg nekem, hogy mennyi eszmei tartalom van pl. Michelangelonak »Nap« és »Éj« című alkotásaiban, hiszen mindez egy egész világ.

Rembrandt-nak ismert képe: »A pásztorok hódolata a betlehemi kisdéd előtt« nemcsak a fenséges csendes és szent betlehemi éj — több ennél: egy egész világ, egy mérhetetlen világ.

Leonardo da Vinci-nek »Mona Lisa« ja nemcsak Mona Lisa, — ez egy külön világ, maga a kimeríthetetlen női szépség. Valóban! Egy kép annál értékebb, minél többet tudok kiolvasni belőle. Ily módon a titokzatosság bályával gazdagodik meg a mű.

Mutass meg mindent egyszerre és elvágta a képrelet csapongó szárnyát. Az unalom titka: mindent elmondani, mondja Voltaire.

Továbbá, hogy a közönség mértő és műélvező legyen, meg kell magát szabaditania az előítéletektől. Előítéletek! Ezek azok a bilincsek, amelyeket oly sok ember magán hordoz. Ezeket az előítéleteket felhizlalta a sok rossz művészettörténelem és napról-napra táplálja a hírlapi kritika. Csodálatos. A legtöbb ember jelentéktelen amateur kritikusok véleményén csüng szent hódolattal és megalázkodással. Nem bízik a saját ítéletében, nem mer nézni saját szemével. Ezek azok az emberek, akikről azt mondja az irás: »Oculos habent, sed non vident«.

Félre tehát minden előítélettel! Vannak előítéletek, melyeket csontkeményté tett az általános vélekedés. Ilyen előítélet például a régi görög és római művészetek tulbecslése, az értékek condensatiója. Igaz! Nem vagyunk képesek kibontakozni a klasszikus görög és római művészet varázsa és formavilága alól,

de tudanuk kell, hogy maga nemében épen úgy klasszikus a késői renaissance, nekülönben a barock és a rokokó. Minden művészi korszak klasszikus a maga nemében a maga sajátos értelmében.

Nem sokat számít továbbá, hogy egy kép régi vagy új mestertől való-e. Ez fontos lehet a régiségkereskedőre, de nem mi reánk. Fő dolog, hogy minő értékeket rejt magában a mű és minő hatással, befolyással van reám.

Országvilág vitatkozik, hogy a berlini »Flóra-Büste« Lonar do da Vinci-től ered-e vagy sem és nem kutatják a szobornak belső szépségeit, belső kvalitásait.

Ne keressük továbbá a művészetben minőség a természetet.

Ez olyan unalmas dolog.

Milyen gyakori a bírálát: mennyire természetű ez a kép! A művész a természetből indul ugyan, de a természetből művészetet csinál.

Nézi, vizsgálja a természetet a maga valóságában, a valóság e képéhez azonban hozzáadja a saját szándékát.

Jellemes, domborit, homorit, kivonatol saját felfogása és akarata szerint, végeredménykép pedig mindezt összegezi, nagyszerű egységet és harmóniát teremt. A mű élvezés titka: Kiférzeni a műből, hogy milyen mértékben hangolta és befolyásolta a művészt művének megalkotásában a nagy természet szemüvegén keresztül vizsgáljuk a művészi alkotásokat, hanem a művész szemüvegén keresztül nézzük a természetet.

Nem szabad továbbá a képek kiválóságát ami egyéni izlésünktől annyira függővé tenni. Minden képet maga magáért kell remélni és

nem azért, mert nekünk tetszik-e, vagy nem. A »l'art pour l'art« elve bizonyos mértékben helyes principium. Sok dolgot magamagáért kell csinálni, hogy jól csinálhassuk. Az igazságot keressük, kutatjuk, mert igaz. »Fiat justitia et perezat mundus.« Ez a mondás a szeg fejére ütött.

Ne feledjük aztán, midőn a muzeumokat, képtárakat járjuk, hogy az egymás mellett sorakozó termekben függő képeket sok minden elválasztja egymástól. És pedig első sorban a különböző korszakok szellemi, kulturális felfogása, mely a művészetben oly eminens módon jut kifejezésre, másodsorban pedig a nemzeti sajátosságok, temperamentumok világa. Minden egyes képet külön milieube kell belegendolnunk. Ez lesz annak a képnek tulajdonképpeni rájája, kerete. Ne feledjük továbbá, hogy azoknak az embereknek, akik e képekben élnek, nemcsak a ruházatjuk volt más. De más szokásoknak más izlésnek is hódoltak s végül ne feledjük, hogy ezek a művészek kevés festékekkel, más technikával dolgoztak, sokszor minden anatómiai és más szükséges ismeretek nélkül.

Es ha most ezek után ismét előtűnik a kérdés: lehet-e nagy közönség igazán mértő műélvező, azt feleljük, hogy igenis lehet, jól lehet tudjuk, hogy az igazi műérzéknek megszerzése, fejlesztése nem könnyű dolog. Pedig művészet érdekében rendkívül fontos és kívánatos dolog, hogy a közönség minél nagyobb mértékben mértő és műélvező legyen. Minél mértőbb ugyanis a nagy közönség és minél magasabb igényekkel lép fel, annál kiválóbbaknak, szellemesebbeknek kell lenniök a művészi alkotásoknak is.

Ime a kölcsönhatás fontos törvénye.

Reggelizés előtt félpohár
Schmidthauer-féle
Használata valódi áldás gyomorba-
josoknak, székszorulásban szenvedőknek.

Igmándi keserűvíz

Az elrontott gyomort
2-3 óra alatt tel-
jesen rendbehozza.
Kis üveg 40 fill.
Nagy üveg 60 fill.

Kapható Nagyvárad és vidékén minden gyógyszerárban és jobb fűszerüzletben.

Március 15.

Ez a nap az új Magyarország örömnepene. A fiatal erő, a bátor kezdés és a becsület elhatározása. Ma hulljanak le a pártkeretek és millió magyar szív egybeforrva küldje fel fohását és hűzóságnát a nemzet felett örökös Gondviseléshez. Ertékeljük helyesen a nap jelentőségét és amit a márciusi hősök nagyszerűen elkezdtek, folytassuk ezt hozzájuk méltóan.

Nagyvárad hazafias polgársága az idén is szép ünnepek keretében rója le kegyelét a márciusi nagy események iránt. Az iskolákban szünetelni fog az előadás és a tanulmányosság mindentől szép ünnepélyeket rendez. A mai nap programját itt adjuk:

A nemzeti munkapárt ünnepe. Este 8 órakor a Karner-féle vendéglő éttermében (Rimanóczy szálloda) összejövetel lesz, melyre dr. **Hoványi Géza**, városunk országgyűlési képviselője hazafias szóval hívta fel a polgártársak figyelmét. Az estélyen többen fogják méltatni a nagy nap emlékét.

A 48-as párt ünnepe. E párt tagjai szintén 8 órakor gyűlnek össze, a Nemzeti-szálloda éttermében. Ünnepi szónok dr. **Stokker** ügyvéd lesz, aki nagyszabású beszédben fogja fejtegetni a nagy nap jelentőségét.

A jogász ifjúság ünnepe. A nagyvárad kir. jogakadémia ifjúsága a tradíciókhoz híven, ez évben is lelkesen ünnepli meg március 15-ét a jogakadémia disztermében a következő műsorral: 1. Himnusz. Éneklés az ifjúság. 2. Megnyitó beszéd. Tartja: Váry F. János jh. 3. Március lelke. Irta: Váry F. János jh. Szaválja: Lenkey Árpád jh. 4. Hazafias dalok. Tárogatón játsza: Főtiszt. Czuczor Vince. 5. Ünnepi beszéd. Tartja: Fráter Pál dr. ügyvéd. 6. Nemzeti dal. Szaválja: Asmányi Zoltán jh. 7. Szózat. Éneklés az ifjúság. Az ünnepély délután 5 és fél órakor kezdődik, amelyre az ifjúság Nagyvárad hazafias közönségét ezuton hívja meg.

A főgimnáziumban. 1. Himnusz éneklés a főgimnázium vegyes kara, Kovács Kandid tanár vezetésével. 2. Elnöki megnyitó. Tartja: Jász Károly ifjúsági elnök. 3. Magyarok esküdjünk! Abonyi Emilől. Szaválja: Sebesy Miklós főgimn. VIII. oszt. t. 4. Szerenád Ocskay brigadérosból. Előadja: első hegedű: Bócz Aurél, Tapfer Sándor VIII. o. t. és Fleischer György VI. o. t. második hegedű: Várnay Sándor VIII. o. t., Hlatky Endre VI. o. t. és Vinkler V. o. t. Violán; Grósz Béla VII. o. t. Csellón: Sávor V. o. t. zongorán kíséri: Resch Mihály zenetanár. 5. Ünnepi beszéd. Tartja: Varga István főgimn. VIII. o. t. 6. Magyar induló. Előadja a főgimnázium zenekara. 7. Nemzeti dal. Szaválja: Stépan Ferenc főgimn. VIII. oszt. t. 8. Szózat. Kezdeté délelőtt fél 11 órakor.

A főreáliskolában. 1. Himnusz. Éneklés az ifjúsági énekkar. 2. Elnöki megnyitó. Tartja: Szűcs Gyula VIII. o. t. 3. Káler Béla Magyar vigjáték nyitány. Előadja az ifjúsági zenekar. 4. Ünnepi beszéd. Tartja: Petry Béla II. o. t. 5. Nemzeti dal. Petőfi Sándortól. Szaválja: Braun Miksa VIII. o. t. 6. Farka: Imre. A vén cigány, melodráma. Szaválja: Petry Gyula VII., zongorán kíséri Markovits Imre VIII. o. t. 7. Ima. Verdi Nabucco c. dalművéből. Előadja az ifjúsági énekkar. 8. Szerenád. Ünnepi óda. Irta és szaválja Gyenge Gyula VIII. o. t. 9. Kettős hangverseny. Dopler kunok c. operájából. Előadja hegedű: I. Szűcs Gyula VIII. II. Kappel Sándor VII. o. t. Zongorán kíséri Smerhovszky József zenetanár. 10. Induló. Éneklés az ifjúsági énekkar. Kezdeté 11 órakor.

A kereskedelmi iskolában: 1. Az ifjúság felvonulása az intézet lobogója alatt. 2. Himnusz. 3. Elnöki megnyitó. Tartja Davidovits Ármán ifjúsági elnök. 4. Talpra magyar! Szaválja Budaházy László.

5. Kurve dalok. Éneklés Kovács Gyula, zongorán kíséri Kovács Endre alelnök. 6. A magyar nő (Elbeszélő költemény). Irta és felolvassa Kohn Ferenc főtitkár. 7. Ünnepi beszéd. Irta és felolvassa Ehrenfeld Dezső. 8. A fogoly lengyel. Csengeitől. Szaválja Rosenfeld Dezső. 9. Boeskey (Melodráma; Sas Ede — Váradi Aladár). Előadja Sztankovits József, zongorán kíséri Kovács Endre alelnök. 10. Szózat. Kezdeté délelőtt 11 órakor.

Különösen művészi ünnepélyt fog rendezni a nagyvárad *posta és távirdu tisztviselői zenetársasága*. Az ünnepély a községi polgári fiúiskola zenetermében lesz megtartva a következő műsorral:

1. Müller: Kossuth induló. 2. Erkel F.: Nyitány. »Hunyadi László« dalműből. 3. Váradi Antal: »Petőfi a Hortobágyon«. Melodráma: Szaválja Horvát Béla ur. Hegedű, zongora és cimbalom kísérettel. 4. Magyar mű és kuruc dalok. Hegedűn játsza Szilágyi Béla, zongorán kíséri Resch Mihály ur. 5. Cimbalom szóló: Előadja: Simon Ferenc ur. 6. Huber K.: Részletek a »Bánk Bán« dalműből. 7. Erkel F.: Magyar himnusz. A zeneestély kezdete este 8 órakor.

A községi polgári leányiskola ünnepe. A nagyvárad községi polgári leányiskola »Onképzőkör« az iskola segítő egyesülete javára d. u. 3 órakor a főreáliskola tornatermében Petőfi-ünnepélyt rendez. Belépőjegy ülőhelyre 1 korona, állóhelyre 60 fillér. Az ünnepély műsora a következő:

1. Himnusz. Éneklés az énekkar. 2. Előhangok (március érkezése.) Mondják: Fáy Mária, Markovics Margit, Lévy Etelka, Lévy Zsófi, Gerő Magda, Patkó Sarolta, Schönfeld Ilona, Barta Anna, Moskovits Erzsike tavaszi virágok, Eszenyi Margit, Szűcs Erzsike, Karácsonyi Piroška, Molnár Viktória, Rónai Erzsike, Pásztor Irén magyar leányok. 3. Csikós és Bohémienne Bohm Károlytól, zongorázza: Mazalik Gabriella IV. o. t. 4. Ünnepi beszéd Petőfi szobrának leleplezésével, tartja Véghe Margit IV. o. t. 5. Hazafias dalok. Éneklés az énekkar. Ifjúság dala. Mi a magyar? Szomoruan szól a magyar nóta. Dalolják én. Tavaszi dal Beleznay Antaltól. 6. Petőfi szobra előtt. Szemelvények magyar költők műveiből. Szaválja Benedek Magda, Ritoók Ella, Dietrich Margit, Fleischer Anna, Petry Edit, Sulyok Ilonka és Moskovits Erzsike. 7. Részlet Verdi »Jeruzsálem« operájából. Hegedűn előadja Beleznay Antónia III. o. t. 8. »Aldjuk meg a magyart« Husz Lajostól. Előadja Schwartz Mária, Fekete Ilona, Fekete Jolán, Zádor Erzsike, Várnai Ida, Balogh Klára, Fogarassy Emma, Sonnenfeld Paula, Steinhacker Valéria, Rác Erzsike. 9. Szózat. Éneklés a jelenlevők.

A velencei polgári asztaltársaság ma este 8 órakor a Varga-féle templom téri helyiségben ünnepli meg március idusának évfordulóját. Az ünnepi beszédet dr. Poply János, az asztaltársaság elnöke tartja. A városrészes bizottsági tagjait, valamint polgárait családjaikkal együtt ezuton hívja meg a rendezőség.

A régi függetlenségi polgárok köre délután 4 órakor hazafias ünnepélyt rendez a következő műsorral: Elnöki megnyitó, tartja: Zsikov Rudolf Március 15., szaválja: Mogyorósi Jolánka. Ünnepi beszéd, tartja: Kortszás László. Talpra magyar! szaválja: Bányay József. Záró beszéd, tartja: Szabados Pál. Ezen ünnepély után este 8 órakor társas vacsora lesz, 1 K 60 fillér díj mellett.

Március 15. Margitán. A mai nap jelentőségét a margitai polgárság is kellőleg fogja méltatni. Este az ottani kaszinóban vacsora lesz, melyen megjelenik **Markus László** dr. országgyűlési képviselő is. A kaszinóból a polgári körbe vonulnak és ott is ünnepély lesz. Markus László dr. mindkét helyen beszédet fog mondani.

Szobrot József főhercegnek!

Az Uránia Magyar Tudományos Egyesület a hála, hűség és emlékezet szavával fordul a közönséghez. Szobrot kíván állítani **József főhercegnek**, a magyar dinastia érzésben, gondolatban, cselekvésben legmagyarabb tagjának. Azokat szólítja meg elsősorban, akik megértik szándékunk és kegyeletünk tisztaságát, bölcsességét, lendületét. Nem kéri csak a gazdagok és hatalmasok dus adományát, hanem a szegények és alázatosak filléreit.

Mert József főherceg szobra népszobor legyen. Megtestesítse benne megtestesült eszméinket: hogy uralkodóház és nemzet szoros, szerves, az érzések közösségén alapuló kapcsolata magyar hazánk boldogulásának elsőrendű feltétele. Mi volt a népnek József főherceg, azt ma még nem kell a köz emlékezetében fölidézni: férfias, daliás alakja, józan, magyaros észjárása, meleg és emberi közvetlensége, bensőséges ragaszkodása a köz néphez, tudósok közt is kiváló tudós munkássága még frissen tartja, hervadástól óvja emlékét.

De mulnak az idők, halványodnak az emlékek s kidőlnek a kortársak. Es neki nem szabad elenyészni tudatunból. Azért szántuk a legnagyobb polgári díszet, a szobrot József főhercegnek.

József nádor fia volt, mindenben méltó a nagy atyához. A nádor ércszobra fővárosunk egyik legdíszesebb terén áll. Fiának monumentuma hadd ékeskedjék ugyanebben a városban, amelyért atyai hagyományai értelmében dolgozott, cselekedett, fáradozott, lelkesedett.

Hadd álljon az oszlop, hirdetőn azt, hogy József főherceg nagy apának fia és egyben kiváló fiának atyja: aki öröklő hagyta e minden csepp vérével magyar leventére az ősök erényeinek, a haza vérel megszentelt történelmének, tradícióinknak és vágyainknak tette kész tisztelet. Így él és hat a megdicsőült József főherceg tanítása és példája a maga családjában nemzedékről nemzedékre. De túl e családkörön világosítson példája mindnyájunknak és őrizze milliók szívében emlékét, amely méltó az örök életre és nincs áldozatul szánva a halandóságnak!

UJDONSÁGOK.

Tájékoztató:

Március 19. A zeneiskola hangversenye a polgári iskolában.

Március 24. A Kath. Kör második böjti estélye a főgimnázium disztermében d. u. 6 órakor.

Április 2. A Népevelési egyesület közgyűlése d. e. 11 órakor a megyeházán.

Április 7. A Kath. Kör. utolsó böjti estélye a főgimnázium disztermében d. u. 6 órakor.

* Bőrő Bánffy Dezső állapota. Bőrő Bánffy Dezső állapotában napról-napra csekély mértékű javulás mutatkozik. A beteg állománytérő az éjszakáit nyugodtan tölti s napközben elegendő folyékony táplálékot vesz magához. Beszélőképessége azonban mindeddig nem tért vissza s körülötte lévő családjával csak jelek útján érintkezik.

* A mai közgyűlés. Biharvármegye törvényhatósága ma tartja tavaszi közgyűlését. A közgyűlést megelőzőleg a megyei munkapárt tegnap este **Beöthy László** elnökletével ülést tartott. Az ülésen tárgyalás alá vették a közgyűlés programját és azokban az állandó választ-

mányok javaslatai mellett foglaltak állást. A mai közgyűlés kilenc órákor kezdődik a megyeháza nagytermében. Az ülésen értesülésünk szerint *Tisza István* gróf szintén jelen lesz.

* **Nagyvárad küldöttség az államtitkárnál.** Említettük, hogy a belügyminiszteriumban a tüdővész ellen védekező egyesületek szövetsége érdekében tartott ankétán a nagyvárad tüdővész ellen védekező egyesület képviselőjében *Fetser Antal* felszentelt püspök káptalani helynök, mint az egyesület elnöke, továbbá *Rimler Károly* polgármester és dr. *Gerő Sándor*, az üdülőhely igazgató főorvosa voltak jelen. A tanácskozáson sok praktikus eszmét vetettek fel s annak befejeztével *Fetser Antal* püspök mondott köszönetet a jelenlevők nevében *Jakabffy Imre* államtitkárnak, az anquette vezetéséért. A nagyváradiak a tanácskozás után tisztelegtek az államtitkárnál. A deputációt *Fetser Antal* püspök vezette s memorandumot nyújtott át, amelyben rámutatnak, hogy mit tett a nagyvárad egyesület eddig, milyen az egyesület mai állapota; részletesen ismerteti a tervbevetett szanatórium építésének ügyét s kéri a nagyszabású terv keresztülvihetése céljából az eddigi államsegély felemelését. Az államtitkár teljes jóindulattal fogadta a küldöttséget s így kilátás van rá, hogy a miniszter teljesíti az egyesület kérelmét.

* **Justh Gyula üdülése.** *Justh Gyula*, mint a Pol. Hir. jelenti, megérkezett Raguzába és ott három hetet tölt.

* **Széchenyi püspök gyászja.** A győri püspök edesatyja, id. gróf *Széchenyi Jenő* meghalt. Az elhunyt főúr testvéröccse volt gróf *Széchenyi Gyula* volt ő felsége személye körüli miniszternek. Felesége született *Erdődy Henriette* grófnő 1905-ben halt meg. Gróf *Széchenyi Miklós* győri püspökön kívül még öt gyermeke gyászolja: *Széchenyi Iona*, *Emilia*, férj. gróf *Erdődy Gyuláné*, *Jenő*, *Marietta*, férj. gróf *Zichy Frigyesné* és *Pál*. Temetése tegnap délelőtt fél tíz órákor ment végbe Vörösvárott.

* **Tisza Kálmán szobrára.** Budapest székesfővárosi törvényhatósága tízezer koronát szavazott meg *Tisza Kálmán* szobrára, amelyet a fővárosban állítanak fel Magyarország 15 évig volt miniszterelnökének s hangzatos felhívásban fordul az összes városok törvényhatóságához a főváros, hogy szintén adakozzanak a szobrara. Így megkeresték Nagyvárad városát is. Nagyvárad azonban aligha adózik a fővárosban felállítandó *Tisza* szobrara, hanem csatlakozik Biharmegyéhez, amely kimondta, hogy a Nagyváradon, mint *Tisza Kálmán* szülőföldjén felállítandó *Tisza* szobor mielőbbi létesítése érdekében fejt ki buzgalmat.

* **Külföldi diákok Erdélyben.** Ausztriai és németországi egyetemi hallgatók két heti kirándulásra készülnek Erdélybe. A tervet a bécsi egyetem rektora pendítette meg s már is tömegesen jelentkeztek ausztriai és németországi ifjúsági egyesületek tagjai. A kirándulók megacézik Erdély nevezetességeit, természetesen el fognak látogatni Kissármásra is a földgázkutakhoz.

* **Bémer püspök emléktáblája Ungvártt.** Az ungvármegyei közművelődési egyesület május 14-én leplezi le Ungvárott báró *Bémer László* emléktábláját. Bémer nagyvárad i. róm. kath. püspök volt és mert 1849-ben résztvett az országgyűlés néhány ülésén, továbbá a debreceni határozatot egyházmegyéjében kihirdette és a honvédeket segítette, halálra ítélték. Később a halálos ítéletet husz évi vár-fogházra változtatták. Még az alkotmányos éra bekövetkezése előtt kegyelmet nyert és Ung-

várra költözött, ahol 1868 november 4-én halt meg. Az a ház, amelyben a szabadságharc e nevezetes alakja meghalt, dr. *Landon István* főgimn. tanár tulajdosa és ő készítette a saját költségén a díszes márvány-emléktáblát. A leleplezés alkalmával tartandó beszédet *Hidas Sándor* kir. tanfelügyelő, a közművelődési egyesület ügyvezető alelnöke mondja. Bémer püspök emlékét Nagyváradon a város legmodernebb és legszebb tere őrzi.

* **Szabadkőműves föllentés.** A szabadkőművesek harsonája, a »Világ« minden számában közölni szokott egy pár apróságot a papság, a katolicizmus vagy a katolikus restauráció ellen. Ezek az apróságot, nem annyira szellemesek, mint valótlanak. A »Világ« legutóbbi számában a következő enyhe papfálással kedveskedik olvasóinak:

A katolikus restauráció. Ma este volt a második előadása annak a sorozatnak, amelyet »Köz-művelődési tanfolyam« címen az Országos Katolikus Szövetség rendez és amelyről már bővebben volt szó lapunkban. Ezúttal gróf *Majláth József erdélyi püspök* tartott szabad előadást »Keresztény világnézet és nemzeti szellem a magyar gazdasági életben« címmel, Kiss János prelátnak egyetemi tanár pedig »A hit és tudomány viszonyáról« értekezett. Az előadásokról nincs sok mondanivalónk; *Erdély agitátor püspöke* *Széchenyi Istvánnak* híres mondásával polemizált, amely szerint »csak anyagilag erős független nemzet lehet szellemileg erős és hatalmas.« Azt vitatta, hogy csak akkor lesz boldog és megelégedett szegény és gazdag ebben a hazában, ha a keresztény világnézet helyezi mindenki az érzését és a cselekedetét. A másik előadó pedig azt igyekezett bizonyítani, hogy igenis megfér egymással a hit meg a tudomány, de a tudománynak kell engednie, ha a hittel összeütközik. Tette pedig ezt a kijelentést éppen most, amikor az antimodernista eskü igájába hajják a papokat. Hogy a püspök és prelátnak ilyen szellemben prédikálnak, azt természetesen találjuk. Azt azonban nem tudjuk megérteni, miért nevezik ezt közművelődési tanfolyamnak, holott ennek a tanításnak sem a közhöz, sem a művelődéshez annyi köze sincs, mint a hitnek a tudományhoz.

A szabadkőművesek tehát ismét föllentettek. Először nem igaz, hogy *Majláth József* erdélyi püspök, másodszer nem igaz, hogy az erdélyi püspök tartotta azt az előadást, tehát így senkivel nem is polemizálhatott. Ami pedig azt illeti, hogy miközbe a kath. közművelődési tanfolyamnak a közhöz és a művelődéshez, hát erre csak azt válaszolhatjuk, hogy mi Krisztus igazságait hirdetjük, tehát a nép igaz művelődését mozdítjuk elő. De miközbe a Világnak az igazsághoz és a tárgyilagossághoz, mikor az erdélyi püspök szájába olyan beszédet ad, melyet nem ő mondott el, hanem a fivére, aki nem püspök, de még csak nem is káplán. Nem új dolog, hogy a »Világ« föllent, ha katolikus ügyről van szó. Most csak detailban csinálta, — de láttuk már — engrossban is hazudozni. Most úgy látszik, azért tette, hogy a püspökön üthessen egyet; másor másért, az mindegy, de püspöknek, vagy legalább is káplánnak jutnia kell minden napra.

* **Vaskoronarend egy történettudós-nak.** A hivatalos lap mai száma közli, hogy a király dr. *Ortvay Tivadar* pozsonyi jogakadémiai nyagalmazott tanár, címzetes apát és pápai kamarásnak, a főiskolai oktatás és a tudományos irodalom terén szerzett érdemei elismerésül a harmadosztályú vaskoronarendet díjmentesen adományozta.

* **Az igazolványos altisztek ellen.** A belügyminiszter utóbb újból felhívta a vármegyék alispánjait, hogy az igazolványos altiszteket a megyei tisztviselői állások betöltésénél előnyben részesítsék. Több helyen ezen miniszteri intézkedés elégtelenséggel találkozott a vármegyei napidíjasok körében, mert a rendelet félremagyarázása által vélt jogaik sérel-

mét látják a miniszter rendeletében. Az igazolványos altisztek hosszú évekig szolgáltak, mint katonák s ez mindenesetre ellensúlyozza azt az 1—2 évet, amelyet a legtöbb díjnok szolgál, míg irnoki állásba jut. Ha pedig nincsen meg a törvényben előírt képesítése a kiszolgált igazolványos altisztnak, legfeljebb csak szolgának alkalmazzák. Valami nagy sérelemtől tehát beszélni nem lehet s bajos olyan érvelni felhozni, ami megdönthetné a miniszter rendeletét.

* **Pályázatok városi szolgálatra.** Nagyvárad városi törvényhatósági bizottsága tudvalevőleg az április havi közgyűlésre tüzte ki a *Bige Béla* városi mérnöki hivatali könyvvezető közgyűléssel kinevezésével megüresedett könyvvezetői állásnak és a *Majercsik Ferenc* halálával megüresedett irnoki állásnak betöltését. A két állásra a választás április 20-án lesz. A pályázati kérvények mindkét állásra, április hó 8-ig adandók be *Hlatky Endre* főispánhoz címezve, a polgármesteri hivatalnál.

* **Fegyelmi a biharnagybajomi előjáróság ellen.** A biharnagybajomi előjáróságban *Körödy Béla* másodjegyző tudvalevőleg olyan dolgokat követett el, melyek miatt ellene nemcsak fegyelmi, de büntügyi eljárás is indult meg. Ez a megtévedt fiatal ember magával rántotta az egész községi előjáróságot, mely jóhiszeműleg megbizott benne. A főszolgabíró ugyanis úgy a községi jegyző, mint a bíró és pénztáros ellen megindította a fegyelmi eljárást kötelességük hanyag teljesítése miatt. A fegyelmi folytán a jegyzőt, bírót és pénztárost dorgálásra ítélte a főszolgabíró.

* **A jászóvári premontrei kanonok-rend 1911 évi névtára.** A finoman kiállított névtárból megtudjuk, hogy dr. *Takács Menyhért* rendfőnök, prépost prelátnak vezetése alatt lévő jászóvári kanonok-rendben az ünnepies fogadalmat tett rendi kanonokok száma 76 egyszerű fogadalmat tett növendékek 23, novicius 10; összesen 110. Ebből aranymisézés áldozópap 4, áldozópap 77, királyi kitüntetésben részesült 2, hittudományi tanár 5, egyetemi magántanár 2, akadémiai magántanár 2, a főgimnáziumi tanítás terén működik 40, a lelkipásztorkodás terén 12, konviktsi előjáró 5, rendi hivatal visel 14, érdemesült rendi kanonok 3, hittudományi növendék 23, novicius 10. A rendi tagok sorában a hittudományok doktora 5, a bölcsélet doktora 11, a hittudományokból szigorlatot tett 2, okleveles főgimnáziumi tanár 52, okleveles hittanár 4, jogosított főgimnáziumi tanár 1, alapvizsgálatot tett tanárjelölt 6, okleveles gyorsíró 3, okleveles gazda 1. A rend vezetése alatt áll 2 hittudományi intézet 38 hallgatóval; 3 főgimnázium 1363 tanulóval (legnagyobb a nagyvárad 685 tanulóval); 1 konviktsus 51 növendékkel; 12 plébánia 11,539 róm. kath. hívővel, 2086 iskolaköteles gyermekkel; 24 templom és kápolna; 16 kegyuraság alatt álló plébánia; 2 országos levéltár.

* **Elfogott zsebmeteszők.** *Popa Péter* földműves tegnap *Csúpe Antal* társaságában betért a Leitmann-féle nagypiaci kocsimába. Szőr-tarisznyájához, mely a vállára volt vetve, hozzá volt kötve 240 koronát tartalmazó pénzes zacskója. A kocsimában többen voltak, s ezek közül különösen 3 fiatal ember tűnt fel *Csúpe Antal*nak, akik körülöttük többször megfordultak. Ezeknek személyleírását jobban meg is figyelte. Amikor fizetésre került a sor, *Popa Péter* hiába kereste a pénzeszacskóját, mert azt valaki ügyesen levágta. *Csúpe Antal* mindjárt az említett 3 fiatal emberre gyanakodott, s nyomában keresésére indult egyik társával. Szerencsés véletlen folytán a *Pecepartján* éppen tanácskozás közben lepték meg a keresett 3 atyafit, akikről mindjárt

követelték vissza a pénzt. Ezek azonban tiltakoztak a gyanúsítás ellen, de midőn eszel nem mentek semmire 100 koronát ígértek hallgatás fejében Csupe nem volt hajlandó alkudozni, s így, miután arra jött két csendő, a jómadarakat a pénzt földre dobva elszaladtak. Csupe a pénzt felvette, visszaadta barátjának s jelentést tettek a rendőrségen, ahol a megmutatott fényképek közül felismerte *Bencsik István, Braier Lajos és Bernát János* fényképekben a tolvajokat. A rendőrség a jómadarakat lezárta, s ellenük az eljárást megindította.

* **Visszaélések a telefontal.** A távbeszélő egyes előfizetői, különösen kereskedők, szállodások és egyéb nyílt üzlettel bíró egyének kijátszák azt a tilalmat, hogy állomásukat a távolsági forgalomban másoknak használatára átengedniük nem szabad. Es pedig oly módon, hogy üzletfeleik üzeneteit közvetítés céljából átveszik és azokat szivességből, vagy ellenszolgáltatás fejében maguk közlik távbeszélőjükön az érdekelt előfizetővel. Az ily eljárás a postajövedéket károsítja, s a többi előfizetők jogos érdekeit is sérti. Eünelőző a posta- és távirda vezérigazgatóság február 12-én 1133 sz. alatt kelt rendeletében akként intézkedett, hogy minden e fajta visszaélést jelentésnek be a távbeszélő hivatalok megfelelő megtorlás végett a postatávirda igazgatóságoknak.

* **Gőzgépközlelők vizsgálja.** A nagyváradai gőzgépközlelők és kazánfűtők vizsgáló bizottsága közhírré teszi, miszerint a legközelebbi vizsgálat folyó hó 19-én a nagy László malomban reggel fél 9 órakor lesz megtartva, melyre a jelentkezések a helyszínen is elfogadhatnak.

* **Rendőri hírek.** *Balog István* hely és foglalkozás nélküli csavargó tegnap délben besurrant *Bordán Szilviusz* honvédszázados kapucinus-utcai lakásának előszobájába s a fogasról egy toll boát lekasztva tovább akart állani. A lopást *Bordán Szilviusz* tiszti szolgálja észrevette s a tolvajt letűelve, átadta a behívott rendőrnek. *Balog Istvánt* a rendőrség lezáratta. — *Brugós József* a Biharmegyei közkörházban volt hetesként alkalmazva. Ebbeli minőségében bejáratos volt a beteg szobákba s az alkalmat felhasználva, egyik beteg mellényét ellopta. A rendőrség *Brugós Józsefet* lezáratta. — *Czina János* 16 éves suhanc, aki már több ízben volt a rendőrség előtt lopással gyanúsítva, özv. *Brenner Sándorné* lakásának udvari ablakát betörte és a szobába bemászva, onnan elvitt ezüst órat fülbevalót s több apróságot. A rendőrség a javíthatatlan fiú ellen az eljárást megindította.

* **Vadászok figyelmébe.** Tisztelettel értesítem a nagyérdemű közönséget, hogy Rákóczy-ut Moskovits-palotában egy modern fegyverüzletet nyitottam, hol mindennemű fegyverek, revolverek és töltények kaphatók. Fegyvereket szakszerűen javítok. *Ladányi József* puskaműves és fegyverkereskedő. A vadászati évad vége felé közeledik. Felhívom a fegyvertartók figyelmét, hogy fegyvereiket javítás végett bizalommal hozzák műhelyembe. M. kir. löporáru. Telefon 269.

* **Mikor pártoljuk a hazai ipart?** Ha a termék van olyan jó, mint a külföldi, ha beszerzése előnyös. Ime itt az alkalom magyar ember készítménye, magyar termék, mégis kiállja a versenyt bármely külföldivel. Ki ne hallotta volna hírét a Siklinél beszerezhető Gyulatinnak, mely megóvjaa a fogat a romlás, porlás és lazulástól, letisztítja a fogról a feketeséget, barnaságot, a fogfájást rövid idő alatt megszünteti s mégis alig kerül napi használata személyenként 1 fillérbe. Kérjük minden gyógytár és drogériában, valamint fűszer és fodrász üzletben a Sikli Gyulatint. Ára üvegekint 1.50 és 3 korona. Főraktár Sikli Józsefnél Halász-utca 10. számú háznál, mely 1950 koronát jövedelmez és még beépíthető telekkel bir, szabad kézből eladó.

Ifj. Kohn Sámuel-
féle üzlet teljes elárúsítása

FLEGMAN

mg a készlet tart

naponta d. e. 9—1-ig, d. u. 2—7-ig.

Könyvtárak kiegészítésére, berendezésére költségvetést küld: **Benkő Atur** könyvkereskedő és *Modern Antiquarium* Nagyvárad. Rákóczi-ut 10. sz. Ugyanott mindenféle könyvek legjobb áron vételnek

Kolosváry Sándor

ékszerész, arany és ezüstműves
Nagyvárad, Bémer-tér 293. sz.

Brillians ékszerek, aranyárak,
ezüst dísz tárgyak és evőeszközök
valamint zsebórák nagy-
raktára.

Két portál eladó.

* **Felhívás.** Tisztelettel értesítjük a t. kereskedő és iparos urakat, hogy a tavaszi üzlet beállta előtt a szándékolt röpcédula és plakát kiosztására vagy házaknál való széthordására saját érdekében fölünk ajánlatot kérti sziveskedjenek, mert az ilyen reklam csak úgy hozza meg a kellő eredményt, ha lelkiismeretesen és pontosan lesz eszközölve. Tisztelettel **MESSENGER-BOY** gyorsküldőné-vállalat. Telefon 693.

Uj virágüzlet!

Fratrics János

kereskedelmi és műkertész.

Kertészeti telepe: Szent János. — Virág-
: : csarnoka: Szent János-utca 1 szám, : :
ahol minden időben frissen
vágott virágokból készülnek

báli, menyasszonyi s alkalmi csokrok
szép kivitelben, előnyös árak mellett.

Tudósítás!

Tudatni kívánom az igen tisztelt eddigi megrendelőim-mel és az elegáns ruhákat szerető uri közönséggel, hogy **a tavaszi és nyári szöveteim** megérkeztek. Angol és belföldi szövetekben oly nagy választékkal rendelkezem, hogy bármelyik fővárosi céggel felveszem a versenyt, ugyszintén az előállításban is, ami a saját vezetésem alatt történik
Nagybecsű pártfogást kér

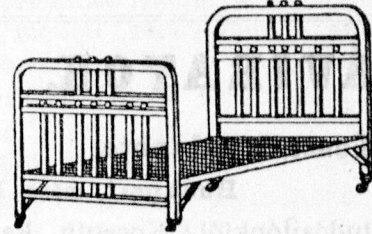
FRIEDLÄNDER

angol uri szabó cég

Nagyvárad, Szent János-utca 4. sz.
Mintákkal kívánatra háznál szolgálók.

* **Mezőgazdaságok, szeszgyárak** kasszetyok és magánlakásoknak, kiknek bármely gőz-, vízi, vagy motor üzemük van, a legolcsóbban jönnek ki a *villamos világítással*, erre nézve *Stern Adolf* nagyváradai electrotechnikai cég bárkinek szivesen szolgál felvilágosítással, részletes költségvetés, díjmentes. Ugyancsak berendez villamos jelző csengőket, telefont, villámhárítót készít, azonkívül csillárokat témből, bronzból, vasból galvanizálva minden kivitelben. A javított dr. Just-féle Wolfram-lámpák raktáron.

Vas és rezubitor

gyári raktári

Székényág egy matraccal 19 korona
Sodronybetét 10 korona
Rézkarniss 5 korona
Gyermekág 24 koronától feljebb, kapható
Kohn Adolf

vaskereskedőnél Nagyvárad, Kossuth-utca
10 sz. Telefon 636.

SZINHÁZ.

Heti műsor:

Szerda: Sárga liliom.

Csütörtök: Libapásztor.

Péntek: Libapásztor.

Szombat: Libapásztor.

Vasárnap d. u.: Medikus, este: Cigány-szerelem.

IRODALOM.

A Szigligeti-Társaság felolvasó ülése
Vasárnap, e hó 19-én délelőtt 11 órakor, a város háza nagytermében ismét érdekes gyűlése lesz a Szigligeti-Társaságnak. Nagyevű patronusa, Szigligeti Ede emlékének ünnepli a társaság, a magyar népszínmű megteremtőjének születési évfordulója alkalmából: ennek szentelti *Rádl* Odón elnök is ünnepi megnyitóját. Kivüle a programmon *Serényi Gusztáv*, a kiváló író felolvasása szerepel; *Várnai Ferenc* dr, a rég hallgató novellista elbeszélést irt, amelyet *Hunyady József*, a Szigligeti-színház művésze olvas föl. Bemutatkozik a felolvasó ülésen *Pelle János*, a társaság uj tagja, akinek verseit *H. Körsösi Juci*, a szintársulat kedves művésznője olvassa fel.

TANÜGY.

Sopron vármegye a tanítókért. Erdekes átirat érkezett tegnap Biharmegyéhez Sopron vármegye törvényhatóságától. Az átiratban arra kéri Sopron Biharmegyét, hogy a tanítók fizetésrendezése mellett foglaljon állást. Sopron vármegye a tanítók fizetését ugyanakarja törvényhozásilag biztosítani, hogy tanítók ugyanabba a fizetési osztályokba jönnének bele, mint az állami tisztviselők. A rendezés természetesen kiterjeszkedni a felekezeti és községi tanítókra is.

EGYESÜLETEK.

A patronázs tagjaihoz. A nagyváradai és biharmegyei patronázs egyesület elnöksége tisztelettel kéri mindazokat, kik aláírási ivatek kaptak, hogy az aláírási ivatek 15 nap alatt az egyesület titkárához (ügyészégi épület, Széchényi-tér) beküldeni sziveskedjenek. Nagyvárad, 1911. március hó 15. A nagyváradai és biharmegyei patronázs egyesület elnöksége: Molnár Géza, vezető elnök.

TÁVIRATOK.

Kossuth állapota.

Budapest, márc. 14.

(Saját tudósítónktól.) Kossuth Ferenc állapotában ma rosszabbodás állott be. A változás korántsem tekinthető komoly-nak, azonban az orvosok a lehető legnagyobb nyugalmat ajánlottak.

Fráter Lóránd mandátuma.

Budapest, márc. 14.

(Saját tud.) A Kuria ma foglalkozott Fráter Lóránd mandátuma ellen beadott petícióval. A pelicionálók közül 14-en elállottak panaszuktól és így csak egy Szilágyi Mihály nevű egyén maradt aláíró-nak. A kuria ennek dacára tovább folytatja a tárgyalást.

Kegyetlen ápolók.

Szabadka, márc. 14.

(Saját tudósítónktól.) Rakál Imre iparos egy üveggel fejbe vágta Veres Györgyöt, akit beszállítottak a kórházba, ahol meghalt. A halál okául az ápolók kegyetlenségét beszélték városszerte. A történetről a belügyminiszter távirati uton kért információt.

NYILTTÉR.

BÚTOR

átköltözés miatt,

OLCSÓ

gyári árban
REISZ bútorgyárában

május 1-től

Rákóczi-ut 14.

Uj férfi szabó üzlet!

Van szerencsém az igen tisztelt eddigi megrendelőimnek és a közönség tudomására hozni, hogy tanulmányutamból hazatérve, üzletemet **Lévai-palotába**, (Körös-oldal) **áthelyeztem.** Tanulmányutamból kifolyólag a legkényesebb igényeket is pontosan ki fogom elégíteni. Tavaszai újdonságaimat személyesen a legújabb divatkelmékből választottam ki, melyek már raktáron is vannak. Nagybecsű pártfogást kér

FISCHER,

uriszabó.

Lévay palota. Körös-oldal.
Telefon: 951. 219

KÖZGAZDASÁG.

A Tátray-gyár részvénytársasági alapon.

A nagyváradai Tátray-féle vszöntőde nagy aranyu gépgyárral fejlesztése céljából a vállalat részvénytársaság vette át. Az új részvénytársaság tegnap tartotta alakuló közgyűlését.

A vállalat amelynek alapját Tátray Sándor vetette meg, 400,000 korona alaptőkével kezdi meg működését. A mai vszöntőde és lakatos műhely mellé hatalmas épületeket emelnek, amelyekben gazdasági és más gépeket, mezei és gazdasági vasuti kocsikat stb. gyártanak.

Az alakuló gyűlésen Schwarcs Ferenc elnökölt s a részvényesek mind jelen voltak.

Első sorban elfogódták a részvénytársaság alapszabályait s a részvénytársaságot megalakulnak jelentették ki.

Majd sor került az igazgatók és felügyelők választására. Az igazgatóság elnöke Schwarcs Ferenc, tagjai: Bleyer Ignác, Darvas Imre, Debreceni Lajos dr, Fleischer Lajos dr, Fleischaker Gyula, Popper Ákos dr, Stern Ödn dr, Tátray Sándor, felügyelő bizottság: Kőszeghy József, Markovits Sándor, Rosenberg Izsó, Sarkadi Lajos dr, Schütz Albert.

Vezérigazgatónak Schuller Adolf gépészmérnök, helyettesül Juba Márton gépészmérnököt választották, jogtanácsosnak pedig dr Fleischer Lajost.

A nagyvásár számokban. A most lefolyt tavaszi országos vásáron az iparú cikkben igen nagy kínálat volt, míg a kereslet közepesnek mondható. Az állat felhajtást, a vármegye egyes községeiben dúló szájszél és körmöfájás miatt most is fennálló zárlat nagyban csökkentette, s így a felhajtás nem felelt meg a támasztott reményeknek. Felhajtottak: 3733 drb szarvasmarhát, 3860 drb lovat és 2590 sertést. Ebből elkelt dacára a magas áraknak 2439 drb szarvasmarha, 1233 drb ló és 1350 drb sertés.

Budapesti tőzsdetudósítások.

Budapest, márc. 14.

Értéktőzsde.

Magyar hitel	—	—	866.50
Osztrák hitel	—	—	675.50
4%-os koronajáradék	—	—	91.90
Államvasút	—	—	74B.—
Jelzálogbank	—	—	508.—

Leszámitoló bank	—	—	506.30
Hazai Bank	—	—	315.50
Kereskedelmi részv.	—	—	770.25
Rimamurányi	—	—	675.—
Salgótarjáni	—	—	675.—
Közuti vasút	—	—	801.25
Városi villamos	—	—	406.—
Adria	—	—	506.—

Irányzat: Csendes

A gabonátőzsde.

50 kilogramonként.

Buza áprilisra	—	—	11.39
Buza májusra	—	—	11.10
Buza októberre	—	—	10.55
Rozs októberre	—	—	8.15
Zab áprilisra	—	—	8.69
Tengeri májusra	—	—	5.74

Irányzat: Lanyha

BORGIDA BÉLA ÉS TÁRSA
gabona és termény bizományi üzlet
NAGYVÁRAD.IRODA: Kossuth Lajos-u. 3. Biharmegyei
Takarékpénztár épület. I. emelet.

Sürgöncim: BORGIDA BÉLA NAGYVÁRAD.

Ajánljuk a t. gazdaközönségnek igen megbízható tavaszi vetőmagvainkat u. m.:

**Államilag ólomzárolt
lucerna és lóheremagot,
Tavaszbuzát,
Árpát,
Zabot és
Bükkönyt.**

Helyi és vidéki telefonszámunk 974.

REGÉNYCSARNOK.

NYOMOR.

Irta: Hjalmai Knuth.

Fordította: Vörös József.

33

Az O al-éren kik az anyjával; a májával nem lehet beszélni, mert siket. Mán van abban, ha ő egyedül megy sátálni?

— Semmi — mondom.

— Nos, hát akkor? . . .

A hangjában hallok a nevetését.

— Hát a nővére?

— Honnét tudja, hogy van nővérem?

Most Hamburgban van.

— Mióta?

— Öt hete. Honnét tudom, hogy van nővére?

— En nem tudom, csak gondolom.

Hallgattunk. Az utca füres, csak egy ember megy előttünk, a hóna alatt csizmát visz. Tivoli felől tarka lámpák világítanak. A hó sem esik, az ég tiszta.

— Istenem! Megfázik így kabát nélkül — mondja a hölgy s hirtelen rám néz.

Hát megmondhattam e neki, hogy miért nincs téli kabátom? Fejtárhattam e előtte helyzetemet, elriaszthattam e őt magam mellől, míg mielőtt igazán meiltem lett volna? Milyen jóleső boldogság is volt, amint így az oldalán járkáltam s egyideig még az ismeret-

lenség homályába burkolóztam. Nevettem és így szóltam:

— Nem, nem fádom. — Aztán, hogy csak másra fordíthassam a beszédet, ezt kérdeztem: — Látta már az állatseregletet Ti-voiban?

— Nem, — mondta. — Erdemes meg-nézni?

Ha ő azt mondaná, hogy meg akarja nézni? Ha oda akarna menni, ahol égnék a lámpák s annyi ember járkal. Nagyon rosszul esnék neki, ha meglátná a rossz ruháimat, a sovány arcomat, melyet két nap óta nem is mostam meg! Talán azt is észrevenné, hogy mellényem sincs...

— O nem, — mondtam tehát — nincs semmi látnivaló.

Aztán egypár kitűnő ötletem támadt, egypár fordulatot mondás, kiszáradt agyvelőm maradéka. Mit is várhatna az ember ilyen kis állatsereglettől? Különbözik pedig nem szeretem a kalitkába zárt állatokat. Ezek az állatok tudjuk, hogy az ember elbők áll s bámul rajtuk, érzik a száztéle kíváncsi szempillantást s ez befolyásolja őket. Nem, én azokat az állatokat szeretem, amelyek nem is sejtik, hogy nézőjük akad, azokat, melyek barlangjaikban bujkálnak, vagy pisogó zöld szemükkel bámulnak a világba, megnyalják talpukat és gondolkodnak. Mi? — Persze, hogy igazam van.

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA

1202—1911. éln. sz.

Pályázati hirdetmény.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága f. é. márc. hó 9-én tartott közgyűlésében 96—3588—1911 kgy. sz. alatt a kinevezés folytán megüresedett mérnöki hivatali könyvvezetői állásnak választás útján leendő betöltését a f. é. április hó 20-án megtartandó rendes közgyűlésére tűzvé ki, felhívom mindazokat, akik ezen a szerv. szabályrendeletben a segédszemélyzet táblázatának I. osztályába beiktatott évi 2100 kor. kezdő törzsfizetés és 600 kor. lakáspénzzel javadalmazott állást elnyerni óhajtják, hogy a könyvvezetői állás elnyeréséhez szükséges államszámviteli államvizsgálat letételét igazoló bizonyítvánnyal, valamint eddigi esetleges hivatali működésüket igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényüket méltóságos Hlatky Endre főispán urhoz, mint a kijelölt választmány elnökéhez címezve hivatalomnál (Városháza I. em. 4. sz.) 1911 évi április hó 8-án d. u. 5 óráig annál is inkább adják be, mivel az elkészen beérkező vagy kellőleg fel nem szerelt kérvények figyelembe vételét nem fognak.

Nagyvárad, 1911. március 12.

Bordé Ferenc,
polgármester h.

1202—1911. éln. sz.

Pályázati hirdetmény.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága f. é. március hó 9-én tartott közgyűlésében 96 3588—1911. kgy. sz. a. egy elhalálozás következtében megüresedett irnoki állásnak választás útján leendő betöltését a f. évi április hó 20-án megtartandó rendes közgyűlésére tűzvé ki, felhívom mindazokat, akik ezen évi 1400 kor. kezdőfizetés és 5000 kor. lakáspénzzel javadalmazott irnoki állást elnyerni óhajtják, hogy az 1883. évi I. t. c.-ben előírt négy középiskolai osztály elvégzését igazoló bizonyítvánnyal, valamint eddigi esetleges működésüket igazoló okmányokkal felszerelt pályázati kérvényüket méltóságos Hlatky Endre főispán urhoz, mint a kijelölt választmány elnökéhez címezve, hivatalomnál (Városháza, I. em., 4. sz.) 1911. évi április hó 8-án d. u. 5 óráig annál is inkább adják be, mivel az elkészen beérkező, vagy kellően fel nem szerelt kérvények figyelembe vételét nem fognak.

Nagyvárad, 1911. március 12.

Bordé Ferenc,
polgármester h.

Nagyvárad város adóhivatalától.

2237—1911. szám.

Hirdetmény.

Az országos gazdasági munkás és cseléd segélypénztárt megillető, az 1900 XVI. t. c. 2. §-a alapján a munkaadók által fizetendő hozzájárulási díjak összeírásai és kivetési lajstromai és főkönyvei a városi számvétség által érvényesítettén, ezen kivetések a m. kir. földművelésügyi miniszter ur 14100—1905. sz. körrendeletének 7. §-a értelmében folyó évi március 14—21-ig 8 napi közszemlére a városi adóhivatal I-ső Olaszi kerületére nézve a 21-ik, a II-ik újvárosi kerületre nézve a 15-ik, a III-ik váraljai kerületre nézve a 26-ik számú szobában azzal tételnek ki, hogy azt az érdekelt munkaadók a hivatalos órák alatt megtekinthetik.

Esetleges felebbezések pedig a lajstromok közszemlére kitételeire kitűzött 8 napi határidő leteltével számított 15 napon belül a végrehajtási utasítás 8. §-a értelmében a városi adóhivatalnál nyújtan-dók be.

Nagyvárad, 1911. március 12-én.

Lukács Ödön,
tanácsos, th. főjegyző.

220

Hirdetések

felvétetnek a kiadóhivatalban.

Tölgyhaszonfa eladás.

A nagyváradai lat. szert. főt. káptalan folyó évi vágásaiban kitermelt, teljesen legalyazott és lesudarozott **tölgytörzsek** — ugymint az alpári vágásban 1875 szál, az alkéri vágásban 3514 szál, a bagaméri ligeti vágásban 997 szál, a biharkisjenői vágásban 146 szál, a biharsályi vágásban 1249 szál, a méhesi vágásban 3049 szál, összesen 10,870 szál tölgytörzs és a biharkisjenői vágásban 99 szál sziltörzs — zárt írásbeli ajánlatok útján eladatnak.

A megajánlandó vételárnak legalább is 10 százalékát kitevő készpénzzel, mint óvadékkal s az eladási feltételeknek egy tanuk előtt aláírt példányával felszerelt ajánlatok, melyekben a megajánlott vételár erdőgazdaságonként betűvel és számmal olvashatóan kiirandó, — kellően lepecsételve legkésőbb a folyó évi **április hó harmadik napjának d. e. 11 órájáig Nagyváradon a káptalani irodában** (Sal Ferenc-utca 804 szám) Papp Imre káptalani főtiszt kezéhez beadandók. Az eladási feltételek alólirott által kívánatra megküldetnek.

Kelt Nagyváradon, 1911. márc. hó.

Török László,
uradalmi erdőmester.

218

(Utánnomás nem díjaztatik.)

A Bihar megyei Gazdák Áru és Hitelintézete Rt.

Nagyvárad, Nagypiac-tér, Andrányi-ház.

Befizetett alaptőke: 1.000.000 korona.

Elfogad takarékbetéteket, ha azok állandók 5,0%-os kamatoztatásra, továbbá folyószámlai betéteket is elfogad.

A betétkamatadót az intézet fizeti. Folyószámla hitelt nyújt legkedvezőbb feltételek mellett.

Leszámitol váltókat a legelőnyösebb kamattal mellett gazdálkodók, kereskedők és iparosok részére és foglalkozik mindenféle bankszerű beszedésekkel (incassó) olcsó díj mellett.

Előleget nyújt értékpapírokra, terményekre és árukra; kölcsönöket ad előnyös törlesztés mellett.

Jelzálog és törlesztéses kölcsönöket folyósít házakra és földbirtokokra.

Bumbera István

==== papi- és polgári szabó ====
NAGYVÁRAD, BÉMER-TÉR.

Ugy a helybeli mint a megyei főtiszte-lendő papság szállítója.

Helybeli és vidéki Telefon szám 869.

Építésszek és építetők figyelmébe!

Hungária aszfalt elszigetelő és kátrány fedéllemezt Karbolineumot, kreolint, kátrányfestékeket

minden színben

legelőnyösebb árban és legjobb minőségben szállít:

Weisz Lajos

kereskedelmi és műszaki irodája

Szacsavay-utca 81 sz.

Telefon 323.

Videki megrendelést pontosan esz közöl.

**MEGELOZOTT
MOSKOVITS
ANATOMIAI CIPOGYAR**

NAGYVÁRAD
KOSSUTH LAJOS-UTCA 5 SZ.
BÉMER-TÉR, (BAZÁR-ÉPÜLET.)

A Z I G A Z,

— hogy sehol sem lehet oly kellemesen szórakozni, mint —

Kecskeméthy István

„NEMZETI“ vendéglőjében.

Kitűnő magyar konyha. A legjobb fajborok. Abonánsok polgári árban megegyezés szerint szolgáltatnak ki.

— Minden este fényes műsor —

mozgófénykép előadás.

— Belépti díj nincs. —

A vidékiek találkozóhelye.

Szállodámban szobák 1 korona

— 60 fillértől kaphatók. —

Számos látogatást kér tisztelettel

Kecskeméthy István vendéglős, a „NEMZETI“ szálloda, vendéglő és kávéház bérloje.

Eladó ház.

A Schlauch-tér 24. szám a. ház, mely a város legszebb és legegészségesebb helyén van, szabad kézből eladó. Értekezhetni ugyanott,

özv. **Reindl Károlynéval.**

Valódi

Mauthner-féle veteményés virágmagvak javított gazdasági vetőmagvak

az állami magvizsgáló álmomás ólomzárjával ellátva 90 százalék csiraképességért szavatolunk.

Mezey János és Tsa

Nagyvárad, Szt. László-tér
nagyváradai takarékpénztári
épület

Telefon 249.

Telefon 249.

Dajkovits E.

fényirodájában
Sas palota

esküvői felvételek a legdiszesebb elrendezésben,
villany felvételei speciálitása
utólérhetetlen.

NIGRIN

(Fernelendt)

alegjobb cipőkrém

Mindenütt kapható!

A bécsi vadászati kiállításán arany éremmel kitüntetve

Heiczler Ferenc

papi- katonai és polgári szabó
Nagyvárad, Körös-utca 22. sz.

Készít a legjobb minőségű szövetekből reverendát és cimadát.

Egyenruhákat bármilyen fegyvernemhez, átalakításokat méret szerint.

Polgári ruhákat legolcsóbb árban valódi angol szövetekből készítik.

Levelezőlapra meghívásra helyben és vidéken mértékvetel vegett megjelenek.

Szíves pártfogást kér tisztelettel

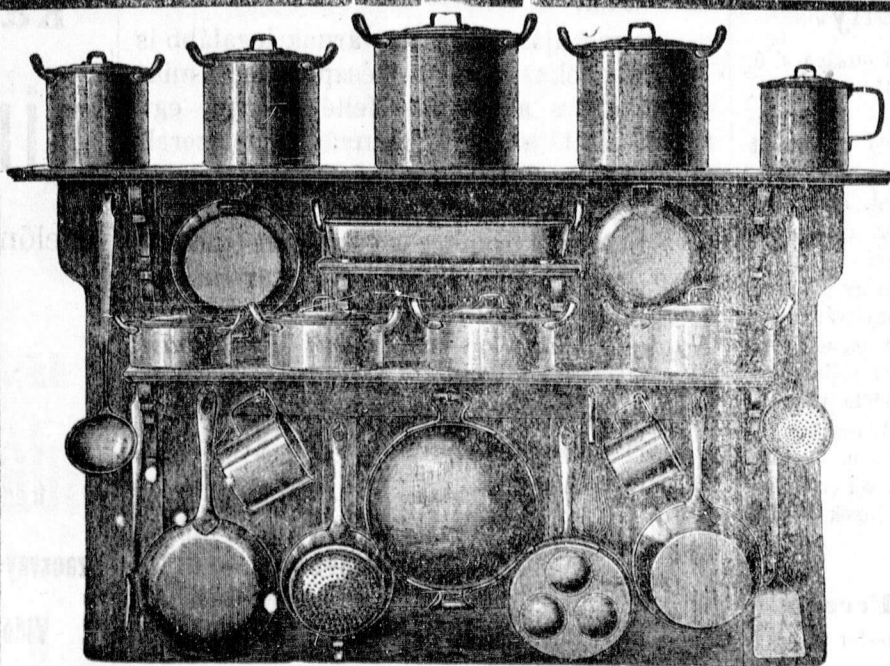
Heiczler Ferenc.

TARSOLY és RISZTÓ

különlegességek vaskereskedése
Rákóczi-ut. Telefon 390. sz.

Modern

konyhaberendezések
zománcos és tisztaluminiumból.

Tavaszi ujdonságok

Vasbutorok u. m.:

**szekrényágy
3 matraccal**

K 19-50.

Gyermekágyak

K 26-tól.